

Fylkesmannen i Aust-Agder

KRAFTTAK FOR LAKSEN

Laks i Skagerrak

Utviklingstrender Kan laksefangsten doubles?

Dag Matzow
Ex-fiskeforvalter

Utvikling i fangster av laks

- Historisk lave fangster i Nord-Atlanteren
- Samlede fangster redusert med mer enn 75 %
- Norske fangster redusert med 50 %
- 45 laksebestander i Norge er utryddet
- Ca. 150 av 401 gjenværende norske bestander er truede, sårbare eller svake
- Årsakene til den internasjonale nedgangen påvirker også norske elver. Vi er ikke isolert

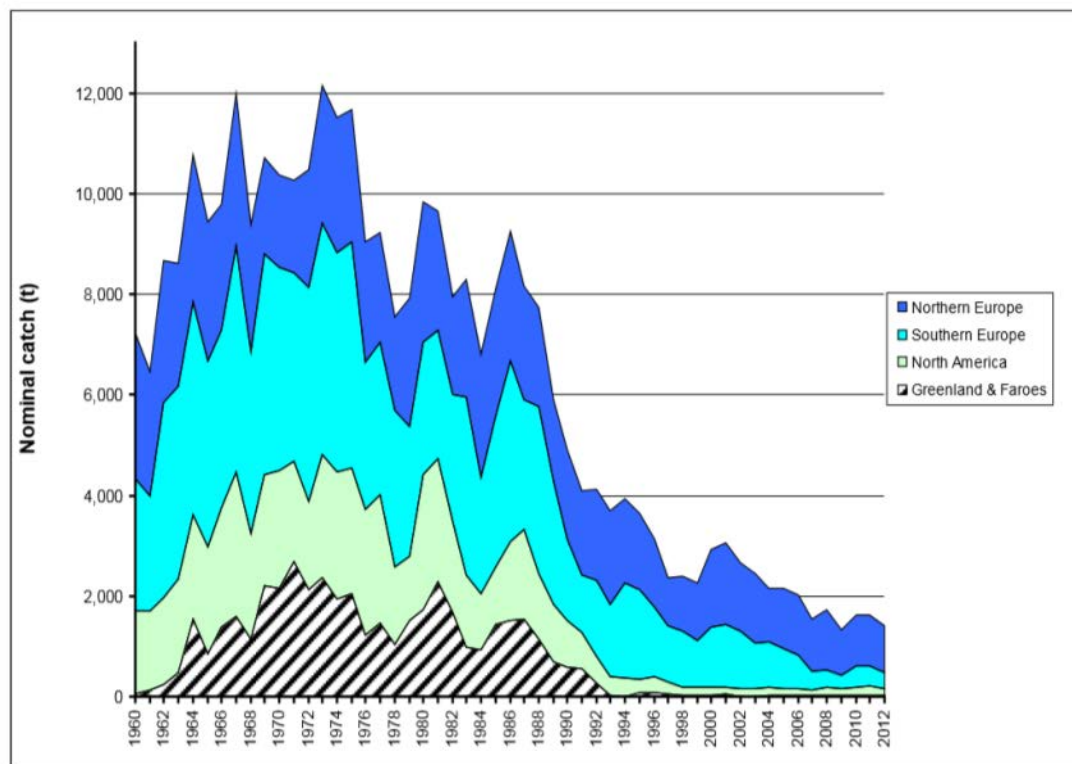

Figure 2.1.1.1. Total reported nominal catch of salmon (tonnes round fresh weight) in four North Atlantic regions, 1960–2012

Loven fastsetter krav som lakseforvaltningen må følge

- **Vannforskriften (2006)**
 - Minstekrav:
God økologisk status innen 2021
- **Kvalitetsnormer for laks (2013)**
 - Robuste bestander som tåler høsting
 - genetisk mangfold skal sikres
- **Krafttak for laks er forankret i disse forskriftene**

Forskrift om rammer for vannforvaltningen

Dato	FOR-2006-12-15-1446
Departement	Klima- og miljødepartementet
Publisert	I 2006 hefte 15 (Vedlegg)
Ikrafttredelse	01.01.2007
Sist endret	FOR-2013-12-19-1757 fra 01.01.2014
Endrer	
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1981-03-13-6-§9, LOV-2000-11-24-82-§9, LOV-2000-11-24-82-§65, LOV-2008-06-27-71-§3-6, LOV-2008-06-27-71-§8-1, LOV-2008-06-27-71-§9-7
Kunngjort	19.12.2006
Rettet	21.01.2010 (§ 18), 01.02.2010 (§ 28 annet ledd tilbakeført)
Korttittel	Vannforskriften

Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks (Salmo salar)

Dato	FOR-2013-09-20-1109
Departement	Klima- og miljødepartementet
Publisert	I 2013 hefte 13
Ikrafttredelse	20.09.2013
Sist endret	FOR-2013-12-19-1757 fra 01.01.2014
Endrer	
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-2009-06-19-100-§13
Kunngjort	24.09.2013 kl. 16.20
Rettet	
Korttittel	Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks

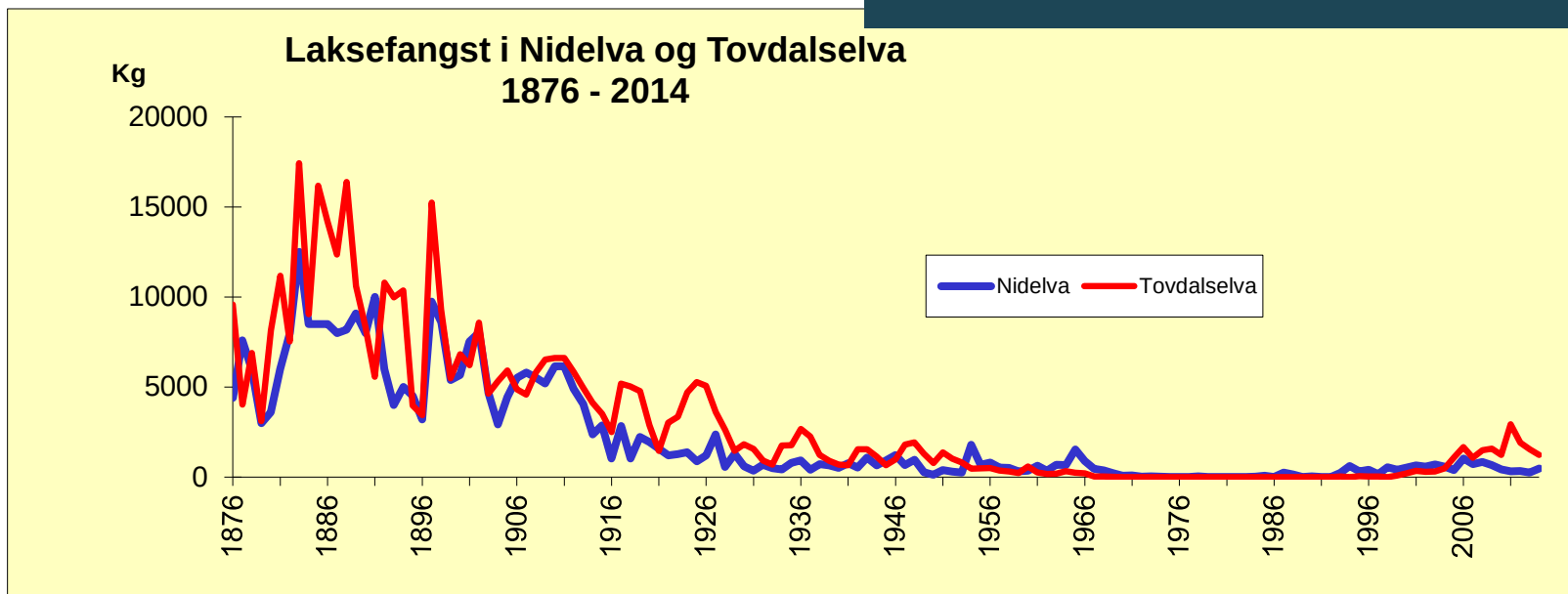

Den «gamle» sørlandslaksen

- Stor nedgang etter 1910
 - Redusert fangst
- Viser statistikken sannheten?

Verre tider; verre syner;
gjennom fremtidsnatten lyner!
Britens kvalme stenkullsky
senker sort seg over landet,
smusser alt det friske grønne;
kveler alle spirer skjønn,
stryker lavt, med giftstoff blandet,
...

Henrik Ibsen – Brand 1866

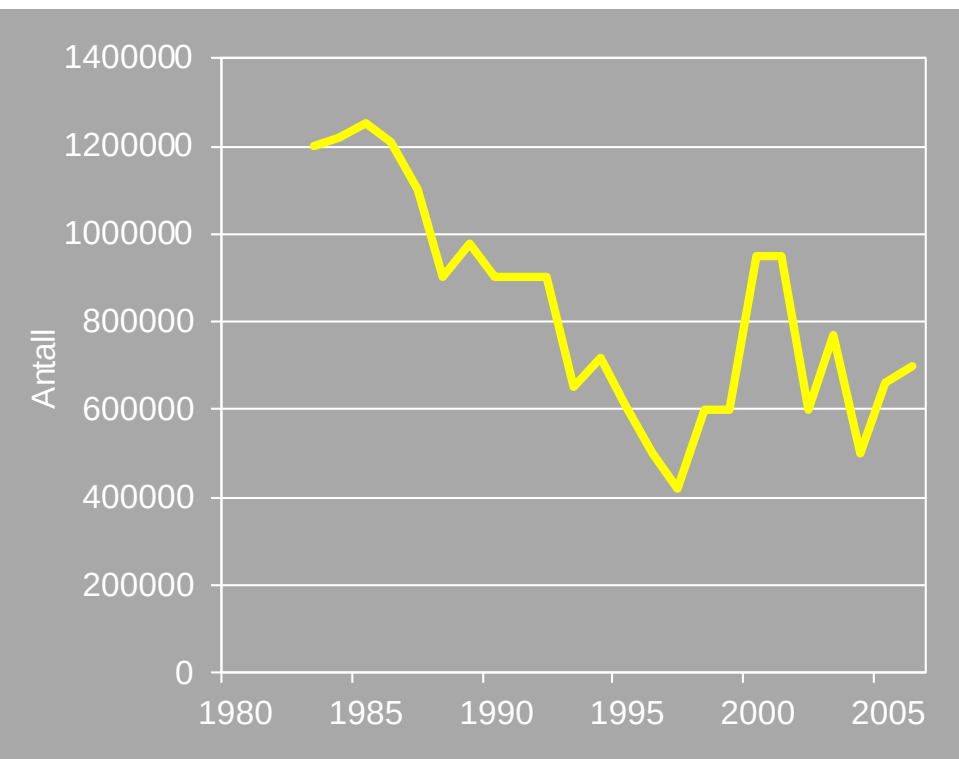

To hovedutfordringer for fisken i Sørlandselvene:

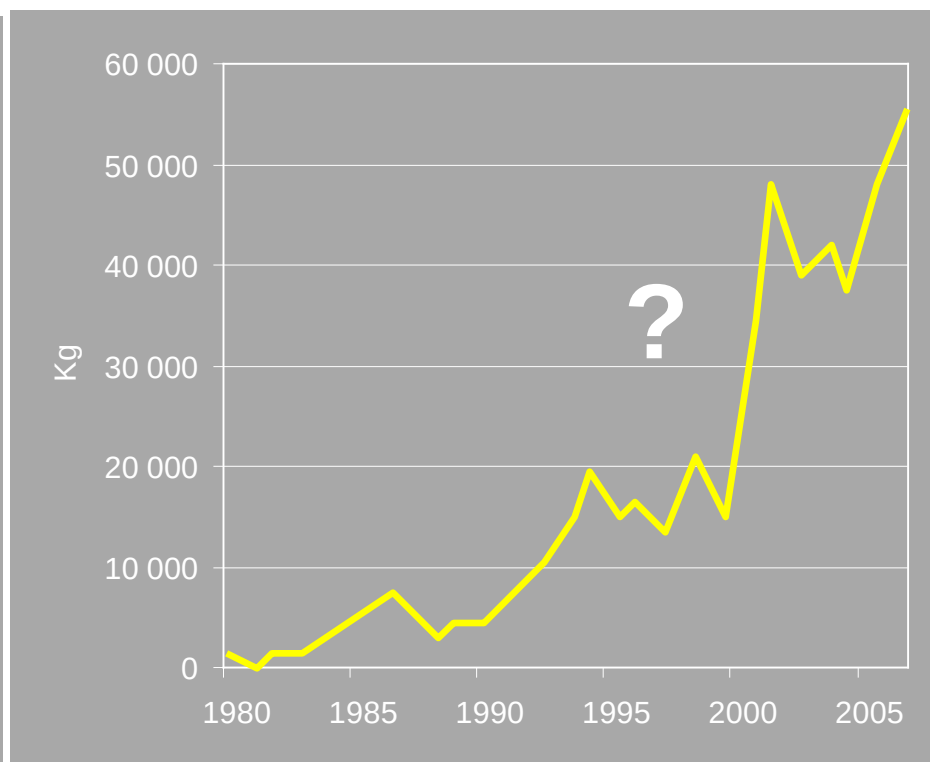
- ***Sure vassdrag***
 - Ungfisken overlever ikke – smolt på utvandring mest sårbar
 - Mottiltaket er **kalking + redusert sur nedbør**
- ***Kraftutbygging***
 - Påvirker vandring og leveområder i vassdragene
 - Gjelder nesten alle de store vassdragene
 - Mange mulige og realistiske mottiltak

Villaks i Norge

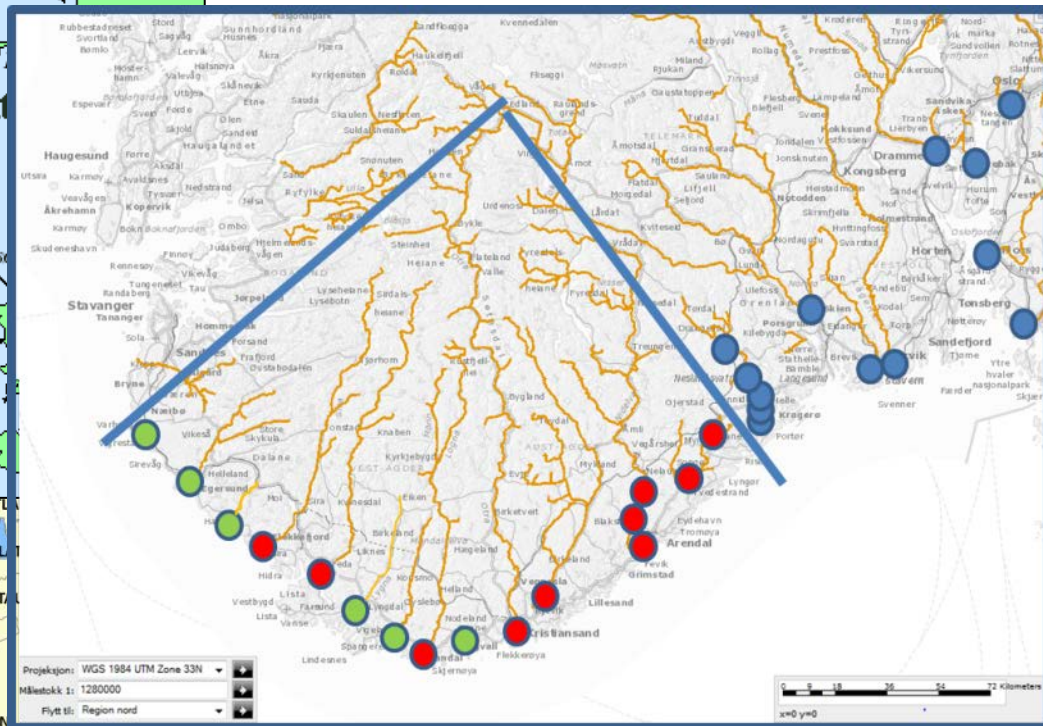
og i Vest-Agder

Fylkesmannen i Aust-Agder

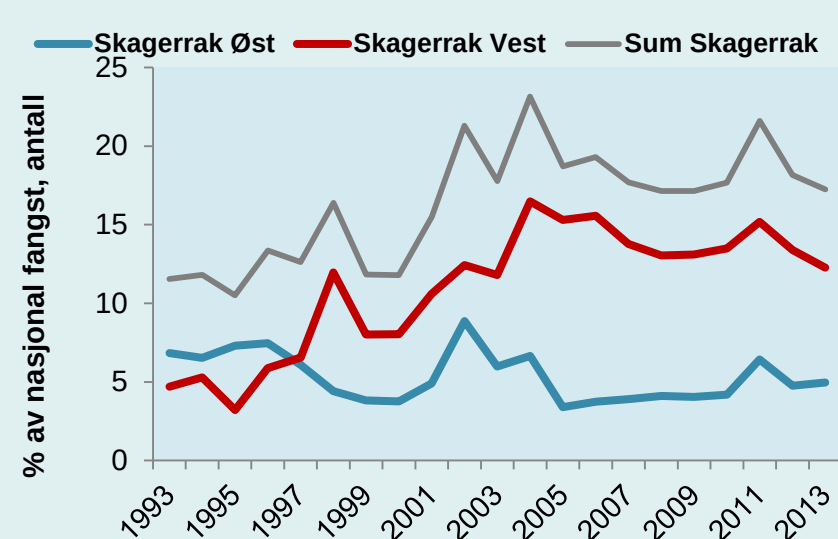
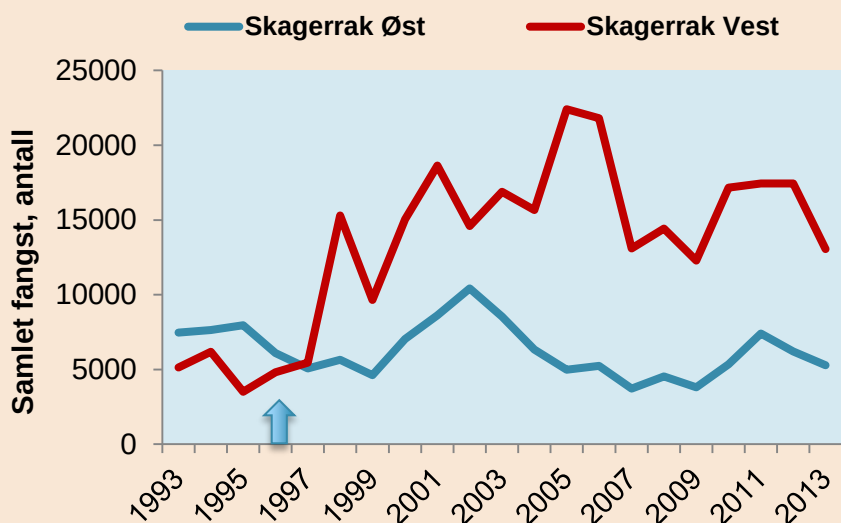
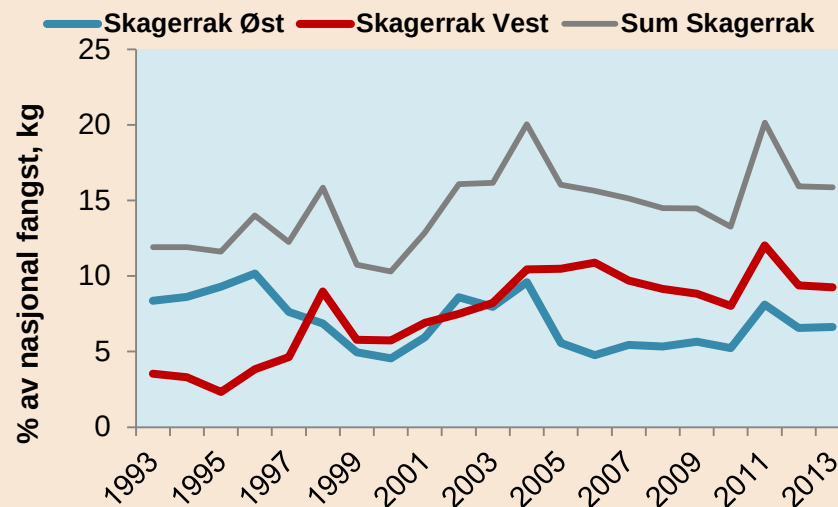
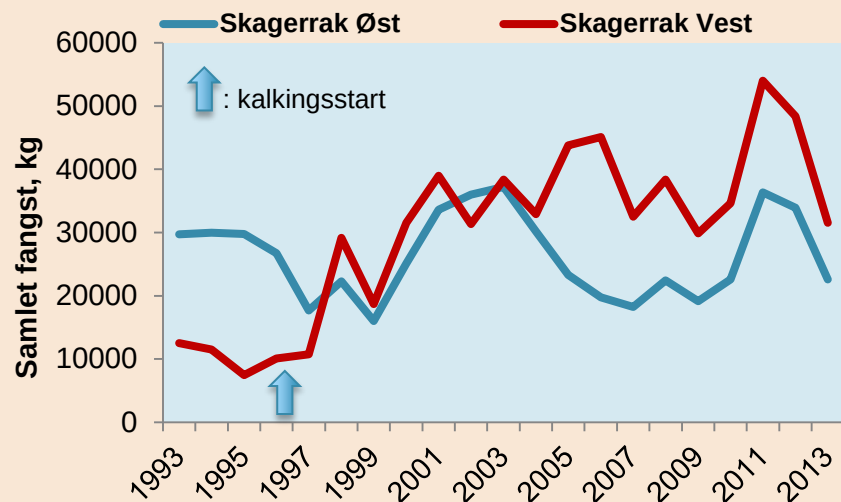
Agderelvene i den store sammenhengen

Fylkesmannen i Aust-Agder

Fangstutvikling i elvene til Vest- og Øst-Skagerrak og deres andel av totalfangst i Norge

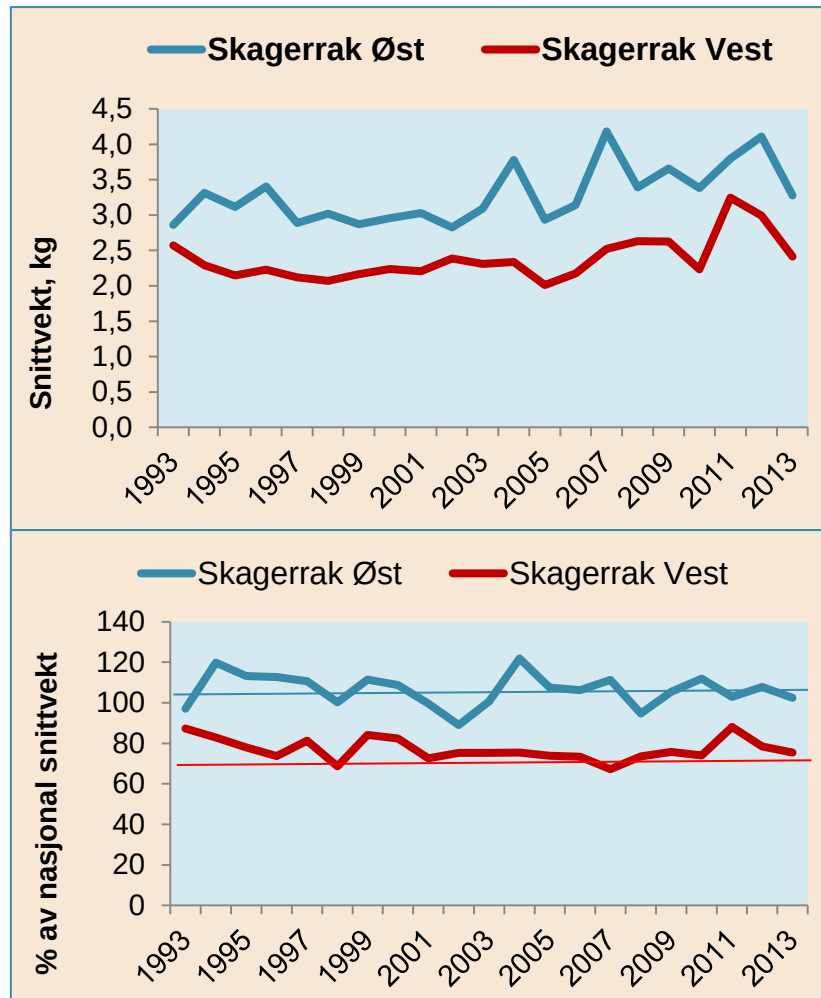

Den «nye» sørlandslaksen: *bare småfisk?*

- Snittvekta i Øst-Skagerrak er dobbelt så stor.
- Hvis vekta dobles vil fangstvolumet øke betydelig.

Hvorfor er laksen i Vest-Skagerrak så liten?

- Har elvene forandret seg?
- Høster vi annerledes?
- Egenskaper ved den «nye» laksen?

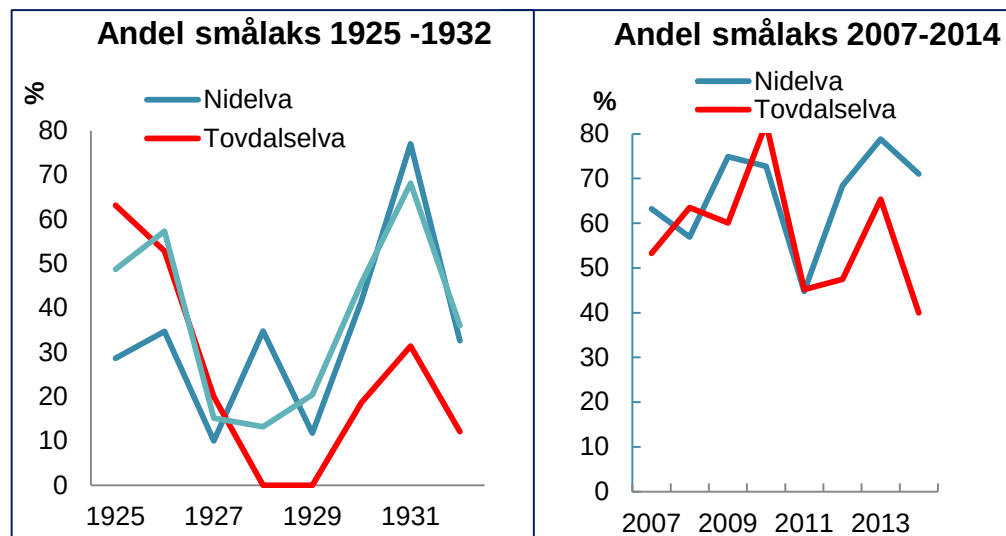

Er den «nye» sørlandslaksen lik den «gamle»?

Hvor stor var laksen?

- **Omkring 1910:**
Mye smålaks i Tovdalselva
- **1925-1932:**
Mellomlaks dominerte i begge elver og i sjøfangsten
 - Men: stor variasjon mellom år
 - I dag: Smålaks dominerer

Kilde: Dannevig 1949

Hvor gammel var smolten?

- 1920-tallet: 3-årig smolt dominerte
- I dag: 2-årig smolt dominerer
- Konklusjon: stor variasjon

Parr Life.

Salmon with 3 years of river life dominate in all localities, the percentages varying between 56 % in Nidelven and 66 % in Tovdalselven (tab. 2). Salmon with 2 years of river life are also numerous, between 32 % in Tovdalselven and 41 % in Nidelven. In all localities there is also a small number of salmon with 4 years of river life.

Kilde: Dannevig 1949

Laksen i øst-Skagerrak større enn i vest-Skagerrak. Hvorfor?

- Spesielle egenskaper ved elvene i vest?
 - Kalking har ikke tatt bort all vannkjemisk påvirkning
 - Mange elvekraftverk
- Er statistikken representativ for laksebestandene?
 - Fisker laksefiskerne selektivt på små laks.
 - Bruker “våre” fiskere for små fluer??
 - I Nidelva og Storelva ser vi:
 - laks i fisketrappene er større enn i fangsten
 - Nedvandrende støinger er større enn oppvandrende gytefisk
- Kunnskap er viktig for å få til:
 - Bærekraftig høsting
 - Oppfylle Vannforskriftens mål

Forutsetninger og hindringer for å oppnå god økologisk tilstand

- **Gyteplasser**
 - Gamle gyteplasser kan ha blitt borte
 - Vandringshindere, tørrlegginger
 - Gjenværende gyteplasser må fungere
 - Substratet må være attraktivt
 - Problem: tettpakking og nedsilting
- **Laksen må nå fram** til de eksisterende gyteplassene
- **Trygge oppvekstvilkår for** yngel og ungfisk
 - God vannkvalitet
 - Skjul
 - Tilstrekkelige strømforhold
 - Færrest mulige fiender

Ligger noen av årsakene i havet?

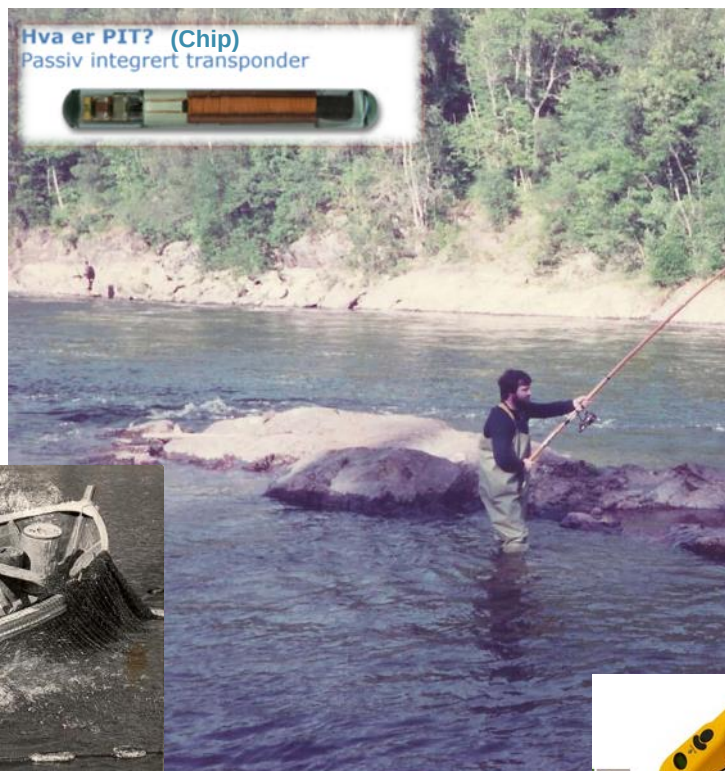
- Samme klimaforhold omkring Skagerrak – Kattegat – Nordlige Nordsjøen?
- Smolt fra elvene som munner ut her møtes i det samme havområdet. Vokser de opp sammen?
- Vandrer de til samme oppvekstområder som Vest- og Nordnorsk laks?

Fylkesmannen i Aust-Agder

Ny farsott?: Vannbasert geocaching («Fish and Chips»)»

Hvorfor skal vi doble fangstene?

- Våre mål:
 - **Robuste bestander** som tåler høsting
 - Oppnå **god økologisk tilstand** i vassdragene
 - Legge til rette for **verdiskapning**
 - Det er anslått at verdien er om lag 1 mrd kr pr år, med potensial for 2 mrd kr pr år.
 - Dersom verdien ikke er avh. av region & elv, er verdien av laks i Skagerrak vest på 100 mill/år
- Norge har et **særskilt internasjonalt ansvar** for villaksen.
 - Skagerrak mangler den nasjonalt viktigste truslen: lakselus. Dette gir oss muligheter resten av landet ikke har.
- Vi tror at vern og høsting går hånd i hånd.

Kan fangsten doubles?

- **Større andel mellom- og storlaks** vil øke fangstvolumet, målt i vekt – jfr. Statistikk
 - Snittvekten var større på 1920-30-tallet, (Dannevig 1946)
- **Øk elvefangstene fra 10 % til 20 %** av gytebestandsmålet.
 - Har vi mer laks enn det vi trur? (data fra elver med oppgangstelling)
 - Endre fangstperioden i elvene?
- **Øke smoltproduksjon**
 - **Mer smolt ut** gir mer laks tilbake,
 - **Bedre smoltkvalitet** gir mer laks tilbake

Svar: **Et realistisk mål å arbeide for**